

บทที่ 6 บทสรุป และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง รายงานวิทยุ "ใจถึงใจ" กับการปรับบทบาทของสถาบันทหาร ในสังคมไทยนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิตรายการ "ใจถึงใจ" กับการมีส่วนกำหนดกระบวนการผลิตรายการใจถึงใจ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการปรับบทบาทของสถาบันทหาร และเพื่อศึกษาถึงลักษณะรูปแบบ และ เนื้อหาของรายการที่สะท้อนให้เห็นถึงการปรับบทบาทของสถาบันทหาร โดยใช้แนวคิดการปรับบทบาท (Role adaptation) ทฤษฎีปฏิบัติการทางการสื่อสาร (Communicative action) และแนวคิดว่าด้วยกระบวนการสร้างความหมาย (Signification) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะโครงสร้างขององค์กรผู้ผลิตรายการใจถึงใจ สามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วน ใหญ่ๆ คือ องค์กรผู้ผลิตฝ่ายนโยบาย และองค์กรผู้ผลิตฝ่ายปฏิบัติการ ในส่วนขององค์กรผู้ผลิตฝ่ายนโยบาย ได้แก่ กองบัญชาการทหารสูงสุด สภาความมั่นคงแห่งชาติ และ กองปฏิบัติการจิตวิทยา สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ส่วนฝ่ายปฏิบัติการ ได้แก่ หน่วยวิเคราะห์เป้าหมาย กองปฏิบัติการจิตวิทยา สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด

หน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายนโยบายการรับผิดชอบของฝ่ายนโยบายคือ กำหนดวัตถุประสงค์ - เป้าหมายของรายการ และให้ข้อเสนอแนะในลักษณะวันต่อวันต่อฝ่ายปฏิบัติการ เกี่ยวกับประเด็นเรื่อง หรือสถานการณ์ที่ควรจะนำเสนอในวันหนึ่งๆ โดยพิจารณาจากสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น และตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายปฏิบัติการเป็นระยะๆ โดยทางฝ่ายปฏิบัติการจะต้องรายงานรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่นำเสนอเป็นประจำทุกเดือน ในส่วนของฝ่ายปฏิบัติการ ซึ่งได้แก่ หน่วยวิเคราะห์เป้าหมาย จะต้องรับผิดชอบงานทางกระบวนการผลิตทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะออกอากาศ การเขียนบทรายการ การตรวจสอบบทรายการ และการอ่านบันทึกเสียงเพื่อนำไปออกอากาศ ทั้งนี้ ภายใต้กรอบนโยบาย ซึ่งทางฝ่ายนโยบายได้กำหนดไว้สำหรับในส่วนของนโยบาย และวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการ ก็คือ รายการ "ใจถึงใจ" ถือเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติการจิตวิทยา เพื่อผลทางสงครามการเมือง ซึ่งก็คือ ความพยายามในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดของประชาชน โดยวิธีการโน้มน้าวใจ เพื่อเพิ่มพูน ดอกหญ้า หรือเปลี่ยนแปลงความคิด/ความเข้าใจของประชาชนในชาติ ให้ตระหนักไว้ ซึ่งการรักษากระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมีนโยบายปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ เป็นกรอบ และแนวคิดกว้างๆ ในการผลิตรายการ

ในส่วนของการบวนการผลิตในลักษณะงานประจำ (Routine work) นั้น ฝ่ายปฏิบัติการจะต้องรอฟังคำสั่งจากฝ่ายนโยบาย ในการนำเสนอเหตุการณ์ หรือประเด็นเสียก่อน หากฝ่ายนโยบายไม่มีเหตุการณ์/ประเด็นเร่งด่วนพิเศษให้นำเสนอ ฝ่ายปฏิบัติการก็สามารถเลือกประเด็นที่จะนำเสนอได้เอง ดังนั้น เจตนา (intention) โดยเปิดเผยในการผลิตรายการ "ใจถึงใจ" ก็คือ เป็นไปเพื่อปฏิบัติการจิตวิทยา เพื่อป้องกัน หรือป้องปราม เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจของประชาชน ต้องการคงไว้ซึ่งสถานะเดิม และเพื่อตอบโต้แก้ไขความเข้าใจผิด เมื่อมีข่าวเหตุการณ์อันจะนำไปสู่การแทรกซึม/บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

2. ลักษณะเนื้อหาของรายการ "ใจถึงใจ" กับการปรับบทบาทของสถาบันทหาร จากการศึกษาเนื้อหาของรายการทั้งหมด 44 ตอน พบว่า นอกเหนือจากเจตน์จำนงค์ทางการสื่อสารที่จะใช้รายการ "ใจถึงใจ" เป็นหนึ่งในเครื่องมือปฏิบัติการจิตวิทยาแล้ว การคัดเลือกเรื่อง/ประเด็นที่นำเสนอ การนำเสนอประเด็นซ้ำๆ การย้ำประเด็น และท่าทีในการนำเสนอ เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า มีการแอบแฝงไว้ด้วยความตั้งใจ (intention) ในการสื่อสารบางประการให้สาธารณชนทราบถึงบทบาทของสถาบันทหารในการปฏิสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ ในสังคม โดยบทบาทของสถาบันทหารที่สะท้อนออกมาในรายการยังคงเป็นบทบาทหลักที่สาธารณชนคาดหวัง (Role expectation) นั่นก็คือ บทบาทในการป้องกันประเทศ ถึงกระนั้นก็ดี รายการยังได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสถาบันทหารในด้านอื่นๆ อันเป็นบทบาทเสริมในการเข้าไปช่วยเหลือ ดูแลทุกข์สุขของประชาชน ในประเด็นต่างๆ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง ในฐานะผู้ที่มีขีดความสามารถ และทรัพยากร

ยิ่งไปกว่านั้น แม้บทบาทหลักจะเป็นบทบาทในการป้องกันประเทศ แต่กระบวนการสร้างความหมายที่ปรากฏในรายการ ได้ใช้ข้อความที่ชี้ให้เห็นถึงความพยายามแก้ไขปัญหาทหารอริปไตย ด้วยวิธีสันติ และความร่วมมือ การประนีประนอมมากกว่าการใช้กำลังอาวุธ และการโฆษณาชวนเชื่ออย่างโจ่งแจ้ง ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นการแสดงความตั้งใจ (intention) ทางทางการสื่อสารที่ตอบสนอง (react) กับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อม สงคราม และความขัดแย้งไม่ใช่เครื่องมือหลักในการแก้ไขปัญหาดังๆ อีกต่อไป

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. เนื่องจากผู้วิจัยไม่ได้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการ "ใจถึงใจ" โดยตรง ทำให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเป็นเรื่องที่กระทำได้ลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งข้อมูลระดับสูง และฝ่ายนโยบาย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลระดับปฏิบัติการ และใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary source) ประกอบในการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงสร้าง และนโยบายขององค์กรผู้ผลิตรายการ

2. ผลการวิจัยที่ได้รับ จะมีความน่าเชื่อถือ เฉพาะเวลาที่ทำการศึกษาเท่านั้น เพราะหลังจากนั้นแล้ว รายการอาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และเนื้อหาในการนำเสนออีกได้

ข้อเสนอแนะ

ควรจะมีการทำวิจัยรายการอื่นๆ ที่ผลิตโดยหน่วยงานของสถาบันทหาร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสถาบันทหาร ที่สะท้อนออกมาในรายการ

ศูนย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย